

Ο Πόλεμος στην Ουκρανία Τελείωσε: Η Αποστολή Εξετελέσθη με Απόλυτη Επιτυχία

Γρηγόριος Θ. Παπανίκος

Πρόεδρος, Αθηναϊκό Ίδρυμα Παιδείας και Έρευνας (ATINER)

Το Αθηναϊκό Ακαδημαϊκό Περιοδικό δημοσιεύει σε κάθε τεύχος του μία επιφυλλίδα, δηλαδή ένα κείμενο δοκιμακού χαρακτήρα με κριτικό και επιστημονικό περιεχόμενο. Την επιμέλεια της επιφυλλίδας έχει ο Γρηγόριος Θ. Παπανίκος. Το περιοδικό δημοσιεύει επιστολές αναγνωστών επί των θεμάτων που τίγονται στις επιφυλλίδες έτσι ώστε να δημιουργείται ένας δημόσιος επιστημονικός διάλογος.

Οι ΗΠΑ Ήθελαν τον Πόλεμο

Σε μία σειρά από επιστημονικά και μη επιστημονικά άρθρα, είχα αναφερθεί στην εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία που έλαβε χώρα στις 24 Φεβρουαρίου 2022¹. Το βασικό μου επιχείρημα ήταν ότι οι ΗΠΑ παρακίνησαν τη Ρωσία να εισβάλει στην Ουκρανία, διότι: (α) ήταν ο μόνος τρόπος για να διακόψουν την οικονομική σύνδεση της Γερμανίας με τη Ρωσία, κυρίως την εξάρτηση της πρώτης από το φυσικό αέριο της τελευταίας και (β) για να πουλήσουν περισσότερα όπλα². Την ανάγκη για φυσικό αέριο της Γερμανίας θα την κάλυπταν οι ΗΠΑ και άλλες χώρες. **Η αποστολή εκτελέστηκε με μεγάλη επιτυχία.** Η Γερμανία δεν αγοράζει πλέον φυσικό αέριο από τη Ρωσία και αύξησε σημαντικά τις στρατιωτικές της δαπάνες³.

¹Βλ. Παπανίκος (2022α) και Papanikos (2023, 2022a, 2022b, 2022c, 2022d). Η πρώτη εργασία αναρτήθηκε στις 20 Φεβρουαρίου 2022, δηλαδή τέσσερις μέρες πριν την εισβολή τη Ρωσίας. Στη σ. 6 αυτής της εργασίας έγραφα το εξής: «Να θέσω το θέμα ξεκάθαρα από την αρχή. Στο ρωσικό-ουκρανικό ζήτημα θα γίνει αυτό που θέλουν οι ΗΠΑ. Η θεωρητική τεκμηρίωση δίνεται στον Πελοποννησιακό Πόλεμο του Θουκυδίδη».

²Στο Papanikos (2022b, σ. 7) έγραφα τα ακόλουθα: «...my conspiracy theory predicts that the greatest power in the world today impelled the Russian Federation, and its useful idiot, Belarus, to invade Ukraine. This greatest power of the world benefits from such an intervention the most». Αλλά γιατί να το κάνουν αυτό οι ΗΠΑ; Στο Papanikos (2022b, p. 13, fn. 20) παραθέτω τα σχόλια που έκανε για την εργασία μου πριν δημοσιευτεί ένας καθηγητής που διδάσκει πολιτικές επιστήμες στις ΗΠΑ και έχουν ως εξής: «...the USA policy is all about: (a) De-link Germany from Russia; (b) Re-energize NATO and place it at the core of the European security architecture; (c) Supply the Europeans with new and expensive weapons systems; (d) Play again a hegemonic role in Europe; and (c) Supply the Europeans with the much-needed energy sources to replace their energy dependence on Russia. Και αμέσως έκανα τα ακόλουθα σχόλια: «I totally agree with points 1, 3, and 4. I am not sure that it wants to re-energize NATO (point 2). I think it wants Europe to take care of its own defence. Also, on point 4, I do not think USA lost its hegemonic role in Europe. This would have implied that some other country played that role. I cannot think of any». Η είσοδος της Σουηδίας και της Φινλανδίας στο NATO δικαιώνει τον καθηγητή σε ό,τι αφορά το σημείο 2.

³Για το φυσικό αέριο βλ. <https://www.statista.com/statistics/1332783/german-gas-imports-from-russia/>. Οι Fine & Carlyon (2024) από το RAND το θέτουν ξεκάθαρα, πιο ξεκάθαρα δεν θα μπορούσε να γίνει: «Putin's invasion of Ukraine changed all this. Within days, Scholz

Και οι Ρώσοι Ήθελαν τον Πόλεμο

Γιατί εισέβαλε η Ρωσία στην Ουκρανία⁴; Η Ρωσία, αφού έλαβε τη διαβεβαίωση των ΗΠΑ ότι αν επενέβαινε στρατιωτικά στην Ουκρανία, δεν θα την εμπόδιζαν, όπως επανειλημμένα είχαν αναφέρει ο πρόεδρος της και άλλοι αξιωματούχοι, υπόσχεση την οποία οι ΗΠΑ έχουν τηρήσει μέχρι τώρα με το παραπάνω⁵, πραγματοποίησε αυτήν τη στρατιωτική επιχείρηση για να επιτύχει, κατά δήλωση των αξιωματούχων της Ρωσίας, τους εξής τρεις στόχους⁶:

- Να «απελευθερώσει» τις ρωσόφωνες περιοχές και να τις ενσωματώσει στη Ρωσία. Στην ακραία περίπτωση να ενσωματώσει όλη την Ουκρανία, διότι δεν θεωρεί ότι έχει εθνική υπόσταση.
- Να ανατρέψει το «ναζιστικό» καθεστώς που κυβερνούσε την Ουκρανία.
- Να αποτρέψει την Ουκρανία από το να γίνει μέλος του NATO.

pledged to reverse the decades-long, self-described trend of a neglected military. He vowed to increase defence spending by 0.5 percent of GDP, to the NATO target of 2 percent. Anti-tank missiles and artillery were swiftly sent to Ukraine. German President Frank-Walter Steinmeier apologised for the naivety of attempts to pacify Putin with energy interdependency, admitting in a now-famous speech to the German parliament in 2022 that his country got Vladimir Putin wrong». Με τα δικά μου επιχειρήματα, οι ΗΠΑ πέτυχαν το διττό σκοπό τους σε ό,τι αφορά τη Γερμανία: αύξηση στρατιωτικών δαπανών και μείωση της εξάρτησης από τη Ρωσία. <https://www.rand.org/pubs/commentary/2024/01/germanys-new-plans-for-transforming-its-defence-and.html>. Εκτός από τη Γερμανία και η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε να ακολουθεί. Στις 5 Μαρτίου 2024, ανακοινώθηκε μια κοινή στρατηγική για την πολεμική βιομηχανία με σαφείς αναφορές στη Ρωσία (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1321). Τέλος, ο πρεσβευτής των ΗΠΑ William Courtney, σε άρθρο του που δημοσιεύτηκε στις 4 Μαρτίου 2024, κάνει μία εμπειριστατωμένη και περιεκτική αναφορά στα ρωσικά λάθη από το 1948 μέχρι σήμερα που έχουν δώσει ένα κρυφό πλεονέκτημα στη δύση. Οι απόψεις συνάδουν απολύτως με τις δικές μου. Η μόνη διαφορά είναι ότι εγώ αυτά τα λάθη, που ευνοούν την εκτέλεση των συμφερόντων των ΗΠΑ, δεν είναι απλά λάθη αλλά σκόπιμες ενέργειες που εξυπηρετούν κυρίως τις ΗΠΑ.

⁴Στο άρθρο μου Papanikos (2022b, pp. 9-10) που αναρτήθηκε στις 5 Μαρτίου 2022 έγραφα τα εξής: «Russia was the perfect perpetrator ... China would have been an alternative, but it is too far away from Europe and therefore too risky. ... There were other possible victims. ... The second best would have been Finland and Sweden. Both are not members of NATO, making it easier for the USA ... These countries are members of the EU and Finland a member of the eurozone as well. The situation would have been too complicated to handle. Ukraine is a better victim». Η αναφορά μου εδώ στη Σουηδία και Φινλανδία έχει ενδιαφέρον. Τώρα και οι δύο χώρες είναι μέλη του NATO.

⁵Στην ομιλία του για την Κατάσταση της Ένωσης (State of the Union), ο πρόεδρος των ΗΠΑ επανέλαβε ότι δεν πρόκειται να στείλει στρατεύματα. Αντίθετα, θα στείλει μόνο όπλα και κατηγορεί όλους εκείνους στο Κογκρέσο που θέλουν τις ΗΠΑ να εγκαταλείψουν την παγκόσμια ηγεμονία τους. <https://www.whitehouse.gov/state-of-the-union-2024/>

⁶Ο πρόεδρος της Ρωσίας μίλησε στον πρώην δημοσιογράφο της Fox, Tucker Carlson, στις 8 Φεβρουαρίου 2024, όπου επανέλαβε τους ίδιους ισχυρισμούς.

Η Ρωσία, κατά τα λεγόμενά της, δεν θα ανεχόταν ποτέ μία χώρα που βρίσκεται στα σύνορά της να είναι μέλος του ΝΑΤΟ. Μέχρι στιγμής δεν έχει καταφέρει κανένα στόχο. Τον πρώτο στόχο ακόμη τον παλεύει.

Το «ναζιστικό» καθεστώς του Κιέβου ζει και βασιλεύει, και η Ρωσία κατάπιε την κάμηλο όταν η Φινλανδία, η οποία έχει περισσότερα από χίλια χιλιόμετρα σύνορα με τη Ρωσία, έγινε μέλος του ΝΑΤΟ. Ούτε στα καλύτερά τους όνειρα οι ΗΠΑ δεν περίμεναν τέτοια αγορά για τα όπλα τους, που εκτός από τη Φινλανδία, έχουν τώρα και τη Σουηδία. Η απειλή της Ρωσίας έπιασε⁷.

Είναι αλήθεια ότι όταν έγραφα άρθρα και επιχειρηματολογούσα για το θέμα, ποτέ δεν είχα φανταστεί ότι χώρες όπως η Σουηδία και κυρίως η Φινλανδία θα γινόντουσαν μέλη του ΝΑΤΟ. Αν η Ουκρανία ήταν απειλή για την ασφάλεια της Ρωσίας, τότε η Φινλανδία, αλήθεια, τι είναι;

Το σαθρό επιχείρημα της Ρωσίας ότι δεν μπορούσε να δεχθεί μία χώρα στα σύνορά της που θα ήταν μέλος του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέρρευσε. Πώς δέχεται τη Φινλανδία, που εκτός από τα άλλα είναι και μέλος της ευρωζώνης; Η Ρωσία πήγε για μαλλί και βγήκε κουρεμένη, όπως λένε και στο χωριό μου.

Αλλά τα γεωπολιτικά έχουν μια βαθύτερη εξήγηση που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη στρατηγική της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, και αυτή συνδέεται με το όνομα της Γερμανίας.

Οι ΗΠΑ Φοβούνται μόνο τη Γερμανία

Τουλάχιστον από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι ΗΠΑ, συνεχίζοντας την στρατηγική της εξωτερικής πολιτικής της Μεγάλης Βρετανίας, θέλουν μία αποδυναμωμένη Γερμανία. Μία Γερμανία που θα είναι αποκομμένη από χώρες όπως η Ρωσία, η Ινδία, η Ιαπωνία και η Κίνα, διότι μόνο τότε η Γερμανία θα αποκτούσε σημαντικό πλεονέκτημα απέναντι στην αναμφισβήτητη κυριαρχία των ΗΠΑ.

Οι ΗΠΑ ποτέ δεν θα αφήσουν τη Γερμανία να τους ξεφύγει. Θα την έχουν πάντα δίπλα τους, είτε με το καλό είτε με το άγριο. Καμία άλλη χώρα ή ομάδα χωρών δεν είναι ικανή να απειλήσει την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ αν δεν έχει μαζί της τη Γερμανία. Οι ΗΠΑ το γνωρίζουν γι' αυτό δεν τους ενδιαφέρει καμία άλλη χώρα. Γνωρίζουν ότι οι χώρες αυτές χωρίς τη Γερμανία είναι ανίκανες να απειλήσουν τις ΗΠΑ. Το καλύτερο βιβλίο της περιόδου αυτής που περιγράφει με τον πιο γλαφυρό, αν και ωμό (διαβάζεται και ειλικρινή), τρόπο την εξωτερική πολιτική δημοσιεύτηκε το 1912 από τον Homer Lea.

⁷Και επειδή πολλοί θεωρούν ότι η εξωτερική πολιτική των δημοκρατικών είναι διαφορετική από εκείνη των ρεπουμπλικάνων, ο πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ και νυν υποψήφιος των ρεπουμπλικάνων δήλωνε, σύμφωνα με το CNN, στις 11 Φεβρουαρίου 2024, ότι οποιαδήποτε χώρα δεν πληρώνει για την άμυνά της (διαβάζεται επίσης ότι οποιαδήποτε χώρα δεν αγοράζει όπλα από τις ΗΠΑ), τότε, με τα δικά του λόγια, θα «...encourage Russia to 'do whatever the hell they want' to any NATO country that doesn't pay enough». Αυτό το δεν πληρώνει αρκετά (enough) είναι όλα τα λεφτά. <https://edition.cnn.com/2024/02/10/politics/trump-russia-nato/index.html>.

Το βιβλίο προέβλεπε και προειδοποιούσε για την άνοδο της Γερμανίας λόγω των ιδιαίτερων εθνικών χαρακτηριστικών του λαού της και θα γινόταν πολύ επικίνδυνη αν την άφηναν να συνεργαστεί με τη Ρωσία και την Ιαπωνία. Το βιβλίο το διάβασαν πολλοί, αλλά επέλεξαν να το αγνοήσουν, διότι ακόμη στις ΗΠΑ η προσέγγιση της εξωτερικής πολιτικής επηρεαζόταν από τους απομονωτιστές (isolationists). Τα πράγματα άλλαξαν ραγδαία μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν οι διεθμιστές (internationalists) των ΗΠΑ πήραν τα πάνω τους και επέβαλλαν την προσέγγισή τους στην εξωτερική πολιτική.

Η κατάρρευση του Σοβιετικού συστήματος το 1989, ερμηνεύτηκε από πολλούς ως νίκη των ΗΠΑ. Δεν έχουν πλέον αντίπαλο οι ΗΠΑ και αυτό είναι πολύ κακό για τις ΗΠΑ. Γιατί δεν είναι καλό να μην έχεις αντίπαλο; Η μεγάλη αλεπού της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, Χένρι Κίσινγκερ, στο ογκώδες βιβλίο του περί διπλωματίας, το οποίο δημοσιεύτηκε το 1994, προειδοποιούσε στις σελίδες 805-806 (η υπογράμμιση είναι δική μου):

The end of the Cold War produced an even greater temptation to recast the international environment in America's image. Wilson had been constrained by isolationism at home, and Truman had come up against Stalinist expansionism. In the post-Cold War world, the United States is the only remaining superpower with the capacity to intervene in every part of the globe. Yet power has become more diffuse and the issues to which military force is relevant have diminished. Victory in the Cold War has propelled America into a world which bears many similarities to the European state system of the eighteenth and nineteenth centuries, and to practices which American statesmen and thinkers have consistently questioned. The absence of both an overriding ideological or strategic threat frees nations to pursue foreign policies based increasingly on their immediate national interest. In an international system characterized by perhaps five or six major powers and a multiplicity of smaller states, order will have to emerge much as it did in past centuries from a reconciliation and balancing of competing national interests.

Αυτό που λέει ο Κίσινγκερ είναι ότι οι ΗΠΑ πρέπει επειγόντως να δημιουργήσουν εχθρούς διαφορετικά η κάθε χώρα (διάβαζε Γερμανία, Τουρκία, Σουηδία, Φινλανδία, κ.ά.) θα κόψει άλυσον και η κάθε μία θα κάνει τα δικά της. Δημιουργώντας εχθρούς, αυτή η τάση αποσυσπείρωσης θα περιοριστεί. Εδώ συσπειρώνει αυτές που ήταν έτσι και αλλιώς χαμένες, όπως η Σουηδία και η Φινλανδία. Τώρα και οι χώρες αυτές μπήκαν στο μαντρί.

Η Κίνα και η Ρωσία είναι οι χρήσιμοι ηλίθιοι που μπορούν να παίξουν το ρόλο των «επικίνδυνων» εχθρών των ΗΠΑ. Όποιος αναλύει τα δεδομένα, όπως έχω κάνει στο άρθρο μου Παπανίκος (2022α), τότε γίνεται σαφές ότι οι ΗΠΑ δεν φοβούνται ούτε τη Ρωσία ούτε την Κίνα. Απλά οι ΗΠΑ θέλουν να τις φοβούνται οι υπόλοιπες χώρες⁸. Η μεν πρώτη είναι οικονομικά και πολιτικά αδύναμη κι οι

⁸Ένα από τα πολλά παραμύθια που πολλοί αφηγούνται και δισεκατομμύρια πιστεύουν είναι ότι γεγονότα όπως αυτό της εισβολής της Ρωσίας θα έχουν κοσμογονικές συνέπειες στην οικονομία. Οι τιμές θα φθάσουν στα ύψη. Κόσμος θα πεθαίνει από την πείνα και το κρύο. Και αφού το παραμύθι δεν έχει δράκο πλέον - οι τιμές έπεσαν αντί να ανέβουν - τώρα ανασύρουν το παραμύθι του πυρηνικού πολέμου. Σε ό,τι αφορά τις τιμές του φυσικού αερίου, πετρελαίου, των λιπασμάτων και πολλών άλλων, σήμερα αυτές οι τιμές είναι χαμηλότερες από ό,τι ήταν πριν τον πόλεμο. Όπως σωστά επισημαίνει το Brookings Institute, η γερμανική οικονομία δεν επηρεάστηκε τόσο όσο προέβλεπαν οι Κασσάνδρες με την έναρξη του πολέμου και το

ΗΠΑ τους έχουν δώσει πολύ δουλειά για τα επόμενα χρόνια να ασχολείται με την Ουκρανία. Για τους δε Κινέζους έχουν την Ινδία και την Ιαπωνία να βρυχώνται και κάποιες άλλες μικρότερες να αλυχτάνε. Η Κίνα είναι υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ. Αν κάνει πως ξεθαρρεύει, οι ΗΠΑ θα ενεργοποιήσουν την Ινδία, την Ιαπωνία και πολλές άλλες χώρες που αφορμή θέλουν για να δημιουργήσουν προβλήματα στην Κίνα. Τα δικά τους στρατηγικά συμφέροντα συμβαδίζουν απολύτως με τα συμφέροντα των ΗΠΑ.

Για να γίνει κατανοητό το μέγεθος του πλεονεκτήματος των ΗΠΑ, υποθέστε ότι οι ΗΠΑ είχαν τα ίδια προβλήματα στα σύνορά τους που έχουν σήμερα οι Ρώσοι ή ακόμα και οι Κινέζοι. Φανταστείτε τον Καναδά ή το Μεξικό να ήταν σε εμπόλεμη κατάσταση με τις ΗΠΑ. Έτσι, θα κατανοήσουμε για τι πράγμα μιλάμε και τι πράγμα συγκρίνουμε. Να σημειώσω ότι οι ΗΠΑ δεν είναι ενάντια στην οικονομική ανάπτυξη της Ρωσίας, Κίνας και των άλλων δυνάμεων αρκεί το οικονομικό μοντέλο που ακολουθούν να είναι το δικό τους. Τα άλλα δεν τους ενδιαφέρουν. Στα άλλα συμπεριλαμβάνονται η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ρητορική τους ενάντια στις ΗΠΑ, οι συμμαχίες που κάνουν κ.λπ.

Τον Πόλεμο τον Κέρδισαν οι ΗΠΑ και τον Έχασαν Όλοι οι Άλλοι

Πολλοί σοβαροί επιστήμονες και πολιτικοί με γνώση αναρωτιούνται ποιος θα κερδίσει τον πόλεμο. Δεν έχουν καταλάβει ότι αυτός που ξεκίνησε τον πόλεμο είναι οι ΗΠΑ και είχαν μόνο ένα σκοπό: να απομονώσουν τη Γερμανία. Κυρίως, να την αποκόψουν από τη Ρωσία και δευτερευόντως, να την εξαναγκάσουν να αυξήσει τις στρατιωτικές της δυνάμεις.

Μα ο πόλεμος συνεχίζεται; Ναι, ο σκοπός για τον οποίο ξεκίνησε επετεύχθη. Οι ΗΠΑ δεν έχουν κανένα πρόβλημα να συμφωνήσουν να δώσουν και de facto να αναγνωρίσουν μία κατοχή των Ρωσόφωνων περιοχών που θα αντιστοιχεί και στο 40% του εδάφους της Ουκρανίας. Το ίδιο έκαναν και στην Κύπρο. Όταν οι ΗΠΑ παρότρυναν τους Τούρκους να εισβάλλουν στην Κύπρο, τους είπαν ότι μέχρι το 40% θα πάρετε⁹. Έτσι και οι Ρώσοι. Όσο έδαφος τους επιτρέψουν οι ΗΠΑ, αυτό θα πάρουν. Ούτε σπιθαμή παραπάνω¹⁰.

Εκείνο που θα έχει ενδιαφέρον είναι τι θα γίνει με το υπόλοιπο της Ουκρανίας. Θα μπει στο NATO; Αν μπει, τότε το επιχείρημα της Ρωσίας ότι δεν θα επιτρέψουμε να έχουμε στα σύνορά μας χώρα μέλος του NATO θυμίζει το παραμύθι με το βοσκό και το λύκο. Ποτέ μην απειλείς, άμα δεν μπορείς να υλοποιήσεις. Καλύτερα να σιωπάς.

Το δικό μου συμπέρασμα είναι ότι ο πόλεμος τελείωσε για τις ΗΠΑ. Τον κέρδισαν και τώρα πάνε για άλλες περιπέτειες. Μία χώρα είναι μόνη κυρίαρχη στον κόσμο όταν έχει παντού παρουσία, σε κάθε γωνιά της γης, όπως αναφέρει ο

εμπάργκο πολλών χωρών: βλ. <https://www.brookings.edu/articles/how-did-germany-fare-without-russian-gas/>.

⁹ Στο Παπανίκος (2022β) εκθέτω μία άποψη λύσης του Κυπριακού.

¹⁰ Το Red Cell Project της CIA δημοσιοποίησε 5 σενάρια για το πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα της Ουκρανίας (βλ. <https://www.stimson.org/2024/ending-the-war-in-ukraine-harder-than-it-seems/>), δίνοντας και τις πιθανότητες αυτά να συμβούν.

Κίσινγκερ στην παραπάνω περικοπή. Αυτό είναι το «είναι». Ωστόσο, οι ΗΠΑ δεν θέλουν και το να «φαίνεται». Θέλουν να φαίνεται ότι έχουν εχθρούς. Θέλουν λύκους, έστω και ξεδοντιασμένους. Έτσι κρατάνε όλα τα πρόβατα στο μαντρί και τους ξεδοντιασμένους λύκους να τρώνε χορταράκι ή δε οι λαοί του κόσμου τρώνε σανό που τόσο επιδέξια συσκευασμένο τους τον προμηθεύουν οι ΗΠΑ και σε καλή τιμή. Από την αρχαία Αθήνα της μόνης υπερδύναμης, στη σύγχρονη κυριαρχία των ΗΠΑ, ακριβώς οι ίδιες πολιτικές εφαρμόζονται, τότε και τώρα. Η μόνη διαφορά είναι η τεχνολογία. Οι πολιτικές δεν αλλάζουν, η τεχνολογία τις κάνει να φαίνονται διαφορετικές, αλλά δεν είναι.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Παπανίκος ΓΘ (2022α) Θέσεις για το Ρωσικό-Ουκρανικό Ζήτημα και την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική. *Κείμενο Εργασίας*, 02/2022. <https://bit.ly/33EsaLO>
- Παπανίκος ΓΘ (2022β) Μία Δυναμική Λύση για το Κυπριακό *Αθηναϊκό Ακαδημαϊκό Περιοδικό* 2(2):5-10. <https://bit.ly/3GF3Edu>

English

- Courtney W (2024). Moscow's History of Unforced Errors Is the West's Hidden Advantage. *The Hill* (3 March 2024) <https://thehill.com/opinion/national-security/4501326-moscows-history-of-unforced-errors-is-the-wests-hidden-advantage/>
- Fine H, P Carlyon (2024) Germany's New Plans for Transforming Its Defence and Foreign Policy Are Bold. They Are Also Running Into Familiar Problems. *Rand Commentary* (January 17). <https://www.rand.org/pubs/commentary/2024/01/germanys-new-plans-for-transforming-its-defence-and.html>.
- Kissinger H (1994) *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster.
- Lea H (1912) *The Day of the Saxon*. New York and London: Harper & Brothers Publishers.
- Papanikos GT (2022a) Europe, Ukraine and Russia: What is Really at Stake? Working Paper, 04/2022 <https://bit.ly/3Mkxcyv>.
- Papanikos GT (2022b) Europe, Ukraine, Russia and USA: A Conspiracy Theory Approach. Working Paper, 05/2022. <https://bit.ly/3HQQo3B>
- Papanikos GT (2022c) The War in Ukraine and the MENA Countries. *Athens Journal of Mediterranean Studies* 8(3): 197-208. <https://bit.ly/38KPZE0>
- Papanikos GT (2022d) The Ukrainian Migrant Flows to Greece due to the Russian-Belarus Invasion. *Athens Journal of Social Sciences* 9(4): 305-316 <https://bit.ly/3MIMpOE>
- Papanikos GT (2023) The Greek Newspaper Coverage of the Ukrainian War: The Pre-Invasion Phase and the Day of the Invasion. *Athens Journal of Mass Media and Communications* 9(4):363-382. <https://bit.ly/374hwQ4>